

**การผสมผสานกลไกทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน:
กรณีศึกษาไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและเมียนมาร์**
**The Combination of Buddhist Mechanisms for Creation of
Peaceful Co-existence Culture in Asean Community : a Case
Study of Thailand and Indochinese Countries and Myanmar**

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ (ช่วยธานี)
Phramaha Boonlert Indhapanyo (Chauythanee)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: bnleritt@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิศาสตร์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาการก่อเกิดและพัฒนาการความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่ถักทอความสัมพันธ์ของประชาชนภายใต้กรอบหลักธรรมและวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน 3) เพื่อค้นหาความร่วมมือในการสร้างสันติภาพระหว่างกลไกพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และประชุมผู้เชี่ยวชาญประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสงฆ์ ข้าราชการ และประชาชน จำนวน 68 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระพุทธศาสนาในประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ มีพัฒนาการมาพร้อมกับอำนาจรัฐคือ อำนาจของกษัตริย์ ถึงแม้ว่าประเทศก้าวมาถึงจุดที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง วิถีชีวิตผู้คนก็ยังคงเป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ยังสามารถแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณได้ภายใต้ข้อจำกัดที่อำนาจรัฐกำหนด วิถีแห่งพระพุทธศาสนาได้ช่วยทำให้ระบอบการปกครองที่แข็งแกร่ง

---

*ได้รับบทความ: 3 สิงหาคม 2561; ตอบรับตีพิมพ์: 24 สิงหาคม 2561

Received: August 3, 2018; Accepted: August 24, 2018

เจือจางความเข้มข้นในเชิงปฏิบัติการ

2. การถักทอความสัมพันธ์ของประชาชนภายใต้กรอบพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน โดยประเทศไทยในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ร่วมจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสองแผ่นดิน กับทางเมียวดี ประเทศเมียนมาร์ คือ โครงการทำบุญตักเทโวโรหณะในวันออกพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรี ในมิติพระพุทธศาสนา ในพื้นที่อำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว ร่วมจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กับทางเมืองปอยเปต ประเทศกัมพูชา คือ กิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี และในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ร่วมจัด กิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว คือ การจัดงานสัปดาห์วิสาขบูชา อัญมณีบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีประเทศอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา ส่งผลเกิดความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ในวิถีปฏิบัติของประชาชนสองประเทศ โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ช่วยลบเลือนประวัติศาสตร์อันร้าย ที่ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องระหว่างคนสองประเทศ อนึ่งได้ก่อเกิดชุมชนบุญที่หนุนให้เกิดความสัมพันธ์ เชิงเศรษฐกิจ โดยการเกิดขึ้นของชุมชนผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีภาวะที่ซ้อนทับกับพรมแดน แห่งรัฐตามกฎหมาย การเปิดพรมแดนอย่างเสรีในช่วงเวลาการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ ความรู้สึกความเป็นคนอื่นบนพื้นที่สองพรมแดนได้ลดความเข้มข้น และก่อเกิดภราดรภาพอย่างแท้จริง

3. รูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านผ่านกลไกของศาสนาพุทธ ประกอบ ด้วยหลักธรรม พิธีกรรมและสถาบัน องค์การ 3 ภาคส่วนที่สำคัญ คือ ภาครัฐกิจ ภาคธุรกิจ และภาคประชากิจ ต้องเข้ามาสนับสนุน และดำเนินการผ่านกิจกรรม 1) วันสำคัญทางพุทธศาสนา 2) การจัดกิจกรรม ไหว้พระ 9 วัดสองแผ่นดิน 3) การจัดประเพณีสงกรานต์ 4) การจัดงานประจำปีตามจารีตประเพณีของ ท้องถิ่น และ 5) การร่วมมือทางด้านการศึกษาและกิจการพระพุทธศาสนา ร่วมจัดตั้งองค์กรความร่วมมือ ทางพุทธศาสนาระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การถักทอผู้คนในประชาคมอาเซียนให้เป็นหนึ่งเดียวการจัด กิจกรรมทางศาสนาที่เป็นต้นแบบ และสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนาให้อยู่ร่วมกันได้ คือ การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในอำเภอแม่สอด จังหวัด ตากกับเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมาร์ และประเทศไทยกับลาว ส่วนไทยกับกัมพูชานั้นมีเพียงการจัดงาน วันอาสาฬหบูชา แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก สาเหตุสำคัญที่ทำให้กิจกรรมเกิดขึ้นและไม่เกิดขึ้น ในแต่ละพื้นที่เป็นผลมาจากการขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนทั้งสองประเทศ ขาดผู้ริเริ่มที่จะทำหน้าที่ ประสานงานหลักในการออกแบบกิจกรรมทั้งสองฝ่าย หัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนิกของ แต่ละศาสนาคือรากฐานแนวคิดและหลักการของแต่ละศาสนา ศาสนาพุทธเน้นอยู่ร่วมกันด้วยศีล 5 ศาสนา คริสต์เน้นอยู่ร่วมกันด้วยบทบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาอิสลาม เน้นร่วมกันด้วยหลักศรัทธา 6 และหลัก ปฏิบัติ 5 ประการ และศาสนาฮินดูใช้หลักมานวธรรมที่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีโลกที่จะทำหน้าที่ในการออกแบบกิจกรรมและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง จึงมีข้อเสนอให้จัดตั้งผู้ประสานงานวัฒนธรรมสัมพันธ์อาเซียน เป็นกลุ่มเครือข่ายจิตอาสาจากหลายศาสนา

ในพื้นที่ชายแดนมาทำหน้าที่สร้างความร่วมมือทางวัฒนธรรม

4. การใช้กลไกทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการสานสัมพันธ์นำมาซึ่งความสันติสุขได้จริง โดยมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในระดับองค์กร คือ องค์กรของรัฐทั้งสองฝ่ายได้ร่วมมือจัดทำแผนงานและโครงการกิจกรรมทางศาสนา มีการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้าน ในระดับประชาชนคือ ประชาชนมีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน ทำให้ประชาชนเปิดรับความเป็นมิตรภาพต่อกันระหว่างศาสนาและระหว่างชาติ

คำสำคัญ: การผาน; กลไกทางพุทธศาสนา; วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน; สันติสุข; ประชาคมอาเซียน; ไทย; อินโดจีน; เมียนมาร์

Abstract

The main objectives of this research are: 1) to study geo-culture, identity and history of relationship of Buddhism in ASEAN community, 2.) to study establishment and development of linkages of activities coordinated with the people's relationship under the framework of Dhamma principles and practices of Buddhism in ASEAN community, and 3) to find out the cooperation in peace creation between Buddhism mechanism and other religions in ASEAN community. Research and Development approach was employed in this study. Data were collected from in-depth interview, focus group discussion and experts meeting from 68 key informants who were Buddhist monks, government officials, experts and ordinary people.

The findings of this study are as follows:

1. The development of Buddhism in Lao PDR, Cambodia and Myanmar has evolved along with state power i.e. king power. Although the countries have progressed to the points of political change, but the people's ways of life still connected to Buddhism. The Buddhist monks have yet played important roles as spiritual leaders under restrictions determined by state power. Buddhist ways have practically softened the existing strict governance system.

2. The continuation of relationship of people under the framework of Buddhism in ASEAN community has carried out through Buddhist activities such as food offering to Buddhist monks in the End of Buddhist Lent Day of Thai and Myanmarese Buddhists in

Maesot district, Tak province and Myawaddy, New Year's Eve Chanting activity of Thai and Cambodian Buddhists in Aranyaprathet, Sakaeo province and Poipet, and Vesak Day celebration by Thai and Laos Buddhists in Nongkai province and Vientiane. These have brought about creative relationship in practical ways of people in two countries. This relationship has healed repeated sorrow history of people in two countries. In addition, the merit making community was set up, resulting in economic association through Buddhist activities overlapping legal state borders. The border Checkpoints were freely opened during the period of Buddhist activities organization, resulting in reducing degree of alienation among two countries people and creating a true brotherhood.

3. The pattern of cooperation creation between Thailand and neighboring countries through Buddhism mechanism consisted of doctrine, rites and rituals, and institutions. All these have to get supports from three important partners, namely, government, private and public sectors, through organizing these activities: 1) Buddhist important Days, 2) two countries 9 temples worship activities, 3) Songkran festival, 4) annual events based on local traditions, and 5) cooperation of educational and Buddhist affairs. As the result, it existed establishment of international Buddhist cooperation for the uniqueness of people in ASEAN community. The organization of religious activities are regarded as model and able to create relationships and co-existence among people in same and different faith such as Buddhist activities in Maesot district, Tak province and Myawaddy, Myanmar; activities organized by Thai and Laos Buddhists. However, Asalha Puja celebration managed by Thai and Cambodian counterparts got less success. The main causes of successful and unsuccessful activities organizations in each area depend upon participation of people in two countries, initiative persons in both countries who mainly coordinate in designing and organizing activities. The most important principles of co-existence among interfaith people are the foundations of thoughts and principles of each religion like Five Precepts of Buddhism, Ten Commandments of Christianity, Six Beliefs and Five Practices of Islam, and Manavadharma of Hinduism. In order to have mechanisms to design activities and make policy proposals to the related organizations, it is suggested to set up and appoint the ASEAN cultural relation coordinators as public mind network from various religions in border areas for the duties of creation of cultural cooperation.

4. The application of religious mechanisms as tools in building relationship has truly brought about the peace as evident in organizational level like the two states partnership organization has cooperated in making religious activities plan and projects. There is upgrade of cultural capital for tourism promotion in order to uplift the people's quality of life. In community level, it reveals that people have collectively participated in organizing religious activities. This brings about the friendships among the people of different religions and countries.

Keywords: Combination; Buddhist Mechanisms; Co-existence culture; Peace; ASEAN Community; Thailand; Indochina; Myanmar

1. บทนำ

ลักษณะวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานมาจากศาสนาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะประเทศไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก มีความเหมือนกันทั้งในแง่คติชนวิทยาและในด้านวิถีชีวิตโดยมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา ศาสนา นอกจากจะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และจิตวิญญาณของประชาชนในชุมชนและประเทศนั้นๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้ดำเนินไปตามครรลองหรือบรรทัดฐานของสังคม โดยปราศจากการพันธนาการ ดังนั้น ศาสนา จึงเป็นประติมากรรมทางความคิดที่ล้ำค่าในการเสริมสร้างสันติสุข

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นด้านการผสมผสานกลไกทางพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นสำคัญ จากหลักคำสอน คติความเชื่อ วิถีปฏิบัติ พิธีกรรมเกี่ยวกับสามสัมพันธ์เชิงพุทธบูรณาการกับหลักวิชาการสมัยใหม่ รวมถึง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อวางแผนทางในการพัฒนาศาสนาและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อความร่วมมือกันระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศสมาชิกที่ส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน ภายใต้กลไกสถาบันทางพระพุทธศาสนาในแต่ละประเทศ ประกอบด้วยประเทศไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์และเวียดนาม และองค์กรสนับสนุน อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น องค์กรชุมชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาสงฆ์ ที่สามารถขยายผลนำไปสู่ความร่วมมือในการผสมผสานหลักการพุทธศาสนาเป็นกลไกสร้างสันติภาพระหว่างประเทศในประชาคมอาเซียนได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิศาสตร์วัฒนธรรมอัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน

2. เพื่อศึกษาการก่อเกิดและพัฒนาการความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่ถักทอความสัมพันธ์

ของประชาชนภายใต้กรอบหลักธรรมและวิถีปฏิบัติ
ของพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน

3. เพื่อค้นหาความร่วมมือในการสร้าง
สันติภาพระหว่างกลไกพระพุทธศาสนาและศาสนา
อื่นๆ ในประชาคมอาเซียน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง
คุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัย
และพัฒนา (Research and Development : R
& D) โดยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจาก
เอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลใน
ภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการการสังเกต
(Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)
และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview)
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
และประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting)
เพื่อวิเคราะห์ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม อัตลักษณ์
และประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนา
ในประชาคมอาเซียน รวมทั้งการก่อเกิดและ
พัฒนาการความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่ถักทอ
ความสัมพันธ์ของประชาชนภายใต้กรอบหลักธรรม
และวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนาในประชาคม
อาเซียน นำไปสู่การเสนอรูปแบบความร่วมมือ
ในการสร้างสันติภาพระหว่างกลไกพระพุทธศาสนา
และศาสนาอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน

ขอบเขตการวิจัยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้น
การค้นหาความร่วมมือ ในการใช้พุทธศาสนาเป็น
กลไกสร้างสันติภาพระหว่างประเทศในประชาคม

อาเซียน โดยเริ่มจากการศึกษาภูมิศาสตร์วัฒนธรรม
อัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของ
พุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เมื่อศึกษาตาม
ประเด็นดังกล่าวแล้ว จะพบกับภูมิหลังของการ
ดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน
จากนั้นจึงทำการศึกษาการก่อเกิดและพัฒนาการ
ความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่ถักทอความสัมพันธ์
ของประชาชนภายใต้กรอบหลักธรรมและวิถีปฏิบัติ
ของพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียนเมื่อเห็น
เค้าโครงของภูมิหลังและกิจกรรมความสัมพันธ์ใน
ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานของพุทธศาสนาแล้ว
จึงค้นหาความร่วมมือในการสร้างสันติภาพระหว่าง
กลไกพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน ผ่าน
ช่องทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธ
ศาสนาของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและ
ภาคพระสงฆ์ โดยผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้
ในการศึกษา ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้แทนภาครัฐ
ผู้แทนภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรในพื้นที่ชายแดน
ผู้แทนศาสนาอิสลาม คริสต์ ซิกข์ และฮินดู จำนวน
68 รูป/คน

สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่สำหรับประเด็น
การค้นหาความร่วมมือในการใช้พุทธศาสนาเป็น
กลไกสร้างสันติสุขระหว่างประเทศกับเพื่อนบ้าน
ในประชาคมอาเซียนผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่มีพลเมือง
นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักจำนวน 3
ประเทศ ประกอบด้วย เมียนมาร์ กัมพูชา และลาว
โดยทั้ง 3 ประเทศมีพรมแดนติดกับประเทศไทย
และมีจุดผ่านแดน ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ในการ
วิจัย จำนวน 3 จุดประกอบด้วย 1) จุดผ่านแดน
ถาวรด่านท่าเสาดีจกับนครหลวงเวียงจันทน์ 2) จุด

ผ่านแดนถาวรอำเภออุบลราชธานีประเทศกับปอยเปต และ 3) จุดผ่านแดนถาวรอำเภอแม่สอดกับเมืองเมียวดี

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การผสมผสานกลไกทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและเมียนมาร์” ค้นพบผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. พระพุทธศาสนาในประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ มีพัฒนาการมาพร้อมกับอำนาจรัฐคืออำนาจของกษัตริย์ เป็นส่วนประกอบ การก่อเกิดซึ่งกันและกันมาตั้งแต่ในอดีต ถึงแม้ว่าประเทศทั้งสามก้าวมาถึงจุดที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ วิถีชีวิตผู้คนก็ยังคงเป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ยังสามารถแสดงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณได้ภายใต้ข้อจำกัดที่อำนาจรัฐกำหนด สิ่งที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในบริบทของสังคมลาว เมียนมาร์และกัมพูชา เมื่อประเทศมีการพลิกผันระบอบการปกครอง วิถีแห่งพระพุทธศาสนาได้ช่วยทำให้ระบอบการปกครองที่แข็งแกร่ง เจือจางความเข้มข้นในเชิงปฏิบัติการ ผู้คนยังสามารถดำรงชีวิตบนพื้นฐานของหลักศาสนาเป็นอย่างดีเสรีในความสัมพันธ์กับสังคมไทย ประเทศทั้งสามมีความเหมือนกับประเทศไทยในการนับถือพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าในบางช่วงบางเวลา ไทยกับเพื่อนบ้านมี “ประวัติศาสตร์อันตราย” ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและการสงครามต่อกัน แต่ก็

พระพุทธศาสนาอีกนั้นแหละที่ทำให้ไทยกับเพื่อนบ้านในวันนี้มีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกัน

2. ปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาของประชาชนบริเวณพรมแดนไทย เมียนมาร์ ลาวและกัมพูชา ไม่พบประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาประเด็นการสร้างสันติสุขที่เป็นผลพวงมาจากความขัดแย้งทางศาสนา เช่น กรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถึงแม้ประชาชนทั้งสองฝั่งพรมแดนจะนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน ไม่ได้มีความขัดแย้งด้านความเชื่อ ประชาชนก็ไปมาหาสู่กันตามปกติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแต่ละพื้นที่ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของตนเอง แต่ในพื้นที่ที่ไม่ได้ปราศจากความขัดแย้งในการดำรงชีวิต ดังนั้นการสร้างสันติสุขโดยใช้กลไกทางศาสนาที่ผู้คนในบริเวณพรมแดนเคารพนับถือร่วมกัน จึงมีผลต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เป็นผลมาจากสาเหตุอื่นๆ มากมายที่เกิดขึ้นในบริเวณพรมแดนไทย ลาว เมียนมา และกัมพูชา ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ของผู้คนบริเวณชายแดนให้เลวร้ายลง และกระทบต่อเศรษฐกิจชายแดนของไทยและเพื่อนบ้านในบางช่วงเวลาประเด็นปัญหาบริเวณพื้นที่ชายแดนมีความสลับซับซ้อนส่งผลในเชิงจิตวิทยาต่อผู้คนบริเวณพรมแดน คือ 1) ความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตแดน ประเทศไทยมีปัญหาเส้นเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศประกอบด้วย กัมพูชา เมียนมา และลาว จนถึงปัจจุบันนี้ปัญหายังไม่สามารถแก้ไขได้ทั้งหมด และเมื่อเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเดิมซ้ำซ้ำ ปัญหา

เส้นเขตแดนก็มักจะถูกนำมาให้ความสำคัญในการใช้เป็นเส้นแบ่งความเป็นชาติ ส่งผลให้เกิดการปิดด่านตัดช่องทางไปมาหาสู่ระหว่างกันของประชาชนในพื้นที่ชายแดน 2) ความขัดแย้งจากประวัติศาสตร์ ประเทศไทยกับเพื่อนบ้านมีปัญหาคาใจทางประวัติศาสตร์ที่มีพรมแดนติดกันเกือบทุกประเทศ เรียกว่า “ประวัติศาสตร์อันตราย” ดังกรณีประเทศเมียนมาร์ได้ถูกสร้างภาพให้เป็น “ศัตรู” ของชาติไทยในตำราเรียนประวัติศาสตร์ที่สอนกันในห้องเรียนมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนเพื่อนบ้านอื่นๆ อย่าง ลาว และ กัมพูชา ก็ถูกสร้างภาพในเชิง “คู่อริ” มากกว่า ยกย่อง ภาพลักษณ์เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากผลพวงจากอคติ ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเด็นปัญหาด้านประวัติศาสตร์เป็นจุดประจักษ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพราะเรื่องราวในอดีตยังคงเป็นสลักที่ฝังใจผู้คนไม่ให้ข้ามพ้นจากความระแวงต่อกัน 3) ความขัดแย้งจากการค้าขาย การค้าขายแดนเป็นการค้าที่ประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดน ของทั้งสองประเทศ ได้ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันเกิดการแย่งอาชีพอิสระโดยชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะอาชีพขายส้มตำ แม้จะดูว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยแต่ถ้าไม่สร้างความไว้วางใจต่อกันอาจจะลุกลามเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ 4) ความขัดแย้งจากขบวนการทำผิดกฎหมาย บริเวณชายแดน ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีปัญหาของขบวนการผิดกฎหมายรุนแรงหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้ามนุษย์

ปัญหาของหนีภาษี การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ในรูปแบบต่างๆ เช่น ขบวนการค้าหญิงสาวชาวไทย ลาว เมียนมาร์ และจีนฮ่อ ส่งขายชายแดน ที่เรียกกันว่า ขบวนการค้า “ลูกหมู” คือ ขบวนการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนและขบวนการค้า “ลูกแพะ” คือ การค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับคน “มุสลิม” สถานการณ์ของปัญหาที่กล่าวมานั้นเป็นปัญหาที่รัฐเร่งแก้ไข แต่ในขณะเดียวกันในพื้นที่บริเวณชายแดนปัญหาเหล่านี้สร้างความหวาดกลัว และหวาดระแวงระหว่างประชาชนกันเอง เพราะท่าทีของผู้คนที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์ด้วยกันในบริเวณชายแดนไม่อาจจะตัดสินได้ว่ามีเจตนาดีหรือร้ายต่อตนเอง 5) ความขัดแย้งเรื่องชนกลุ่มน้อยและผู้ลี้ภัย ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาร์มากกว่า 90,000 คนในค่ายผู้ลี้ภัย (พื้นที่พักพิงชั่วคราว) จำนวน 9 แห่งตามเขตชายแดนไทย-เมียนมาร์ รัฐบาลไทยได้มีการบริหารจัดการค่ายผู้ลี้ภัยตามมาตรฐานของ UNSCR แต่ก็พบปัญหาในพื้นที่ เช่น กรณีปัญหาการลักขโมยทรัพย์สินของชาวบ้าน เช่น ผักที่ปลูกไว้ และไก่ที่เลี้ยงไว้หายไป เป็นต้น ในบริเวณใกล้เคียงค่ายผู้ลี้ภัย ชาวบ้านเชื่อว่าผู้ลี้ภัยขโมย จะเป็นเรื่องเท็จจริงประการใดไม่อาจพิสูจน์ได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อกันของชาวบ้านและผู้ลี้ภัย และส่งผลต่อการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการเสริมสร้างความเป็นชุมชนแบบภราดรภาพที่ปราศจากพรมแดนของอำนาจรัฐ จะกระทำได้ดีก็โดยอาศัยเครื่องมือทางศาสนาและโดยพื้นฐานที่ผู้คนมีเชื่อแห่งความศรัทธาในหลัก

การแห่งศาสนาร่วมกัน จะสามารถหลายกำแพงแห่งความระแวงสงสัยที่มีต่อกันและกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็จะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในบริเวณชายแดน

3. การผสมผสานทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน คือ การใช้กลไกทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย หลักธรรม พิธีกรรม และสถาบัน เป็นสื่อกลางสร้างความร่วมมือบริเวณชายแดนของสองประเทศในรูปแบบการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้จะต้องได้รับการสนับสนุนจาก 3 ภาคส่วนที่สำคัญ คือ ภาครัฐกิจ ภาคธุรกิจ และภาคประชากิจ ที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงานผสมผสานความสัมพันธ์ก่อเกิดเป็นเกลียวความสัมพันธ์ของผู้คนที่หลุดพ้นจากขอบเขตพรมแดนที่กำหนดโดยอำนาจรัฐ จะต้องออกแบบกิจกรรมทางศาสนาอย่างหลากหลายที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติระดับชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความแนบแน่นของความสัมพันธ์ฉันพี่น้องอย่างแท้จริง กล่าวโดยเฉพาะกิจกรรมที่ดำเนินการนั้น ถอดรหัสจากพุทธพจน์ทางพุทธศาสนา อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่มาใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย

3.1 การสานสัมพันธ์ผู้คนโดยใช้กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชามีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ที่คล้ายคลึงกันทั้งในมิติของเนื้อหา มิติของเวลา และมิติของกิจกรรม ในประเด็นมิติ

ของเนื้อหาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแต่ละวัน มีประวัติความเป็นมาเป็นไปตามเรื่องราวในพุทธประวัติตามแบบอย่างของไทย ในมิติของเวลา เป็นการจัดกิจกรรมตามเวลาที่กำหนดตามพุทธประวัติและพุทธบัญญัติ และในมิติของกิจกรรม บำเพ็ญกิจกรรมตามหลักกุศลกรรมบถ คือ ทาน ทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ศิล เข้าวัดรักษาศีลฟังธรรม และภาวนา คือ การปฏิบัติธรรมโดยการเวียนเทียนระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และการนั่งสมาธิเจริญจิตภาวนา การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้ริเริ่มร่วมกันจัดเป็นต้นแบบจนประสบความสำเร็จในพื้นที่อำเภอแม่สอดกับเมืองเมียวดี และจังหวัดหนองคายกับนครเวียงจันทน์ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในจังหวัดสระแก้วกับเมืองปอยเปต สาเหตุที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นผลมาจากการขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน ทั้งสองประเทศ ดำเนินการโดยภาครัฐและก่อกำเนิดเพียงเพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ประการต่อมาคือประเทศเพื่อนบ้านไม่คิดจะริเริ่ม รอให้ฝ่ายไทยริเริ่มก่อนจึงจะให้ความร่วมมือ ขาดการสนับสนุนในเชิงนโยบาย กล่าวคือ เมื่อภาคประชาชนจะร่วมกันจัดกิจกรรมกลับไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ มีข้อจำกัดเรื่องกฎหมายการเข้าเมือง ทำให้ไม่สะดวกในการจัดงาน เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีรายละเอียดในการตรวจสอบการจัดงานค่อนข้างมาก และสุดท้ายคือ ขาดเจ้าภาพหลักในการริเริ่มสร้างสรรค์งานจึงทำให้ไม่ชัดเจนว่าเป็นหน้าที่ของใคร

3.2 การสานสัมพันธ์ผ่านกิจกรรม
การท่องเที่ยวเชิงพุทธ ในพื้นที่พรมแดน แม่สอด
ไทย-เมียนมา มีการดำเนินการเส้นทางการ
ท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด เป็นต้นแบบและประสบ
ความสำเร็จแล้ว ประกอบด้วย วัดไทยจำนวน 5 วัด
คือ 1) วัดไทยวัฒนาราม 2) วัดมณีไพรสณฑ์ 3) วัด
อรุณเขต 4) วัดแม่สอดนาค่าน 5) วัดบุญญาวาส
และวัดเมียนมาร์ในฝั่งเมียนมา จำนวน 4 วัด คือ
1) วัดสายมินวุ่น (วัดเจดีย์ทอง) 2) วัดเจ้าโหล่งจี
วัดกอนหินใหญ่) 3) วัดจระเข้ 4) วัดมอญพระยีน

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่จัดทำข้อ
เสนอให้ดำเนินการ 2 เส้นทางคือเส้นทางการ
ท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด ในพื้นที่พรมแดนรัฐ
ประเทศ ไทย-พม่า กัมพูชา ประกอบด้วย
วัดไทย จำนวน 5 วัด คือ 1) วัดหลวงอรุณ 2) วัด
อนุบรรพต 3) วัดชนะชัยศรี 4) วัดประตูละออ
เขต 5) วัดโคกสะพานขาว และวัดกัมพูชา จำนวน
4 วัด ประกอบด้วย 1) วัดโม่งจัน 2) วัดรัตนาราม
สาเกตนคร 3) วัดสติบอด 4) วัดอนงทะมอเมียะ
ข้อค้นพบจากการสำรวจวัดในเขตพม่า พบว่า
วัดต่างๆ ที่มีชื่อในเส้นทางการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัย
เสนอ ล้วนเป็นวัดที่มีศาสนสถานสวยงาม มีการ
ปลูกฝังคุณธรรมผ่านสถาปัตยกรรมหลายอย่าง
ภายในวัด แต่ไม่พบว่าคนไทยหรือคนกัมพูชาจะ
พัฒนาให้วัดเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมสร้าง
ศรัทธา

อีกเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่คณะ
ผู้วิจัยเสนอ คือ เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระ 9
วัด หนองคาย ประเทศไทย-นครหลวงเวียงจันทน์
ประกอบด้วย วัดไทยจำนวน 5 วัดคือ 1) วัดศรีคุณ

เมือง 2) พระธาตุหล้าหนอง 3) วัดศรีสะเกษ
4) วัดโพธิชัย 5) ศาลาแก้วกู่ และวัดลาวจำนวน 4
วัด คือ 1) วัดสี่สะเกด 2) พระธาตุหลวงเวียงจันทน์
3) หอพระแก้วเวียงจันทน์ 4) วัดศรีเมือง ตามปกติ
คนไทยก็จะเดินทางไปไหว้พระในวัดที่ปรากฏชื่อใน
เส้นทางการท่องเที่ยวเป็นประจำอยู่แล้ว หากเดิน
ทางเข้าไปเที่ยวในนครเวียงจันทน์ แต่ที่ผ่านมาไม่
ได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อสร้าง
สัมพันธ์ไมตรีต่อกัน จึงเป็นที่มาของการเสนอให้มี
การจัดทำเส้นทางไหว้พระ 9 วัดไทย-ลาว

ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิง
พุทธ ไหว้พระ 9 วัดทั้งในฝั่งไทยและเพื่อนบ้าน
เป้าหมายที่เห็นเป็นรูปธรรมจากต้นแบบที่ดำเนิน
การโดยอำเภอแม่สอดคือ ประชาชนทั้งสองฝั่งได้มี
โอกาสข้ามไปทำบุญกับวัดในประเทศเพื่อนบ้าน
ได้มีโอกาสสานสัมพันธ์กันช่วยกันทำนุบำรุงศาสนา
สถานวัดในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมธุรกิจการ
ท่องเที่ยวบริเวณชายแดน สร้างอาชีพให้คน
ได้หลากหลาย เช่น ไกด์นำเที่ยว รถเช่านำเที่ยว
การจำหน่ายสินค้าทำบุญ เป็นต้น

3.3 การใช้วัฒนธรรมร่วมรากเป็น
เครื่องมือเชื่อมประสานผู้คน ได้แก่ การจัดประเพณี
สงกรานต์ หรือประเพณีวันปีใหม่ เมื่อพิจารณาใน
เชิงคุณค่า การจัดประเพณีสงกรานต์ มีคุณค่าใน
เชิงสร้างสรรค์ คือ 1) การจัดกิจกรรมที่ผสาน
กลมกลืนไปกับหลักศาสนาที่ตนนับถือเป็นการส่งเสริม
ความสัมพันธ์ที่ก้าวผ่านรอยร้าวทาง
ประวัติศาสตร์ที่เคยมีต่อกัน 2) สร้างความไว้วางใจ
ทำให้คนในพื้นที่ชายแดนที่กลายเป็นชุมชนที่พึ่งพา
อาศัยและไว้วางใจในการแลกเปลี่ยนทำมาหากิน

3) ส่งเสริมการค้าการลงทุนทั้งระดับจุลภาคและระดับมหัพภาค และ 4) ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักศาสนา คนไทย ลาว เมียนมาร์ และกัมพูชา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีหลักปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีคุณค่าเชิงจริยธรรม กล่าวคือ 1) การบำเพ็ญบุญตามหลักกิริยาวัตร คือ ทาน ศีล ภavana ในช่วงประเพณีสงกรานต์ชาวไทย ลาว กัมพูชาและชาวเมียนมาร์ที่เป็นพุทธศาสนิกชน ล้วนทำหน้าที่ในฐานะผู้นับถือศาสนาพุทธที่มีวิถีปฏิบัติเป็นไปตามหลักพุทธศาสนา 2) การแสดงความกตัญญูต่อบุคคลต่อผู้สูงอายุ เป็นวิถีปฏิบัติที่งดงามของคนไทย ลาว เมียนมาร์ และกัมพูชา

นอกจากการจัดประเพณีสงกรานต์ร่วมกันสองแผ่นดินแล้ว ทุนวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างเดียวกัน คือ การจัดงานประจำปีตามจารีตประเพณีของท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับฮีตสิบสองครองสิบสี่ จากเนื้อหาของฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ คนไทยกับคนลาวสะท้อนให้เห็นว่ามีรากฐานวัฒนธรรมมาจากแหล่งเดียวกันโดยการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ พราหมณ์และความเชื่อท้องถิ่น หากสามารถเจาะในสาระจากฮีตสิบสอง ครองสิบสี่มาใช้เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ผู้คนสองฝั่งโขงผ่านกระบวนการจัดพิธีกรรมตามจารีตที่ปรากฏก็จะทำให้ชุมชนทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่นี้กลายเป็นกลไกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้อย่างแท้จริง

3.4 การสานความสัมพันธ์ผ่านการร่วมมือทางด้านการศึกษาและกิจการพระพุทธศาสนา ที่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ ทั้งการสวด

มนต์ข้ามปี การเดินธรรมาศตรา การบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน การทำวิจัยร่วมกันในบรรดานักวิชาการ ทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์ การสนับสนุนการส่งเสริมการศึกษา และร่วมกันผนึกกำลังสร้างความเข้มแข็งให้กับพระพุทธศาสนา ในลักษณะขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ

4. ความร่วมมือในการสร้างสันติภาพระหว่างกลไกพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน หัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนิกของแต่ละศาสนาต้องย้อนกลับไปสู่รากฐานแนวคิดและหลักการของแต่ละศาสนา โดยศาสนาพุทธมุ่งเน้นให้คนอยู่ร่วมกันด้วยหลักศีล 5 การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน ศาสนาคริสต์มุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันด้วยบทบัญญัติ 10 ประการ และให้มีจิตคิดเมตตาให้มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์เสมือนรักตนเอง ส่วนศาสนาอิสลาม สอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยหลักศรัทธา 6 และหลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นการกระทำหน้าที่ 3 ประการ คือ การมีความรัก มีสันติ การสร้างความดีงามต่อพระเจ้า ต่อมนุษย์ และต่อตนเอง ในขณะที่ศาสนาฮินดูใช้หลักมานวธรรมที่ถือว่า เป็นหลักการสำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยการกำหนดให้บุคคลพึงปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความดีงามและความมีเมตตา ในพื้นที่บริเวณพรมแดนระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันส่งเสริมกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการ

พัฒนาทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมต้นแบบ “ต้นหยงมีสสานสัมพันธ์สันติสุข” ซึ่งจัดขึ้นที่จังหวัดปัตตานีอันจะนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและการเคารพในความแตกต่างของกันและกัน

5. กลไกที่จะทำหน้าที่ในการผสมผสานกิจกรรมทางศาสนานำมาสู่วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือ ผู้ประสานงานวัฒนธรรมสัมพันธ์อาเซียน ที่เกิดจากกลุ่มเครือข่ายจิตอาสาจากหลายศาสนาในพื้นที่ชายแดนมาทำหน้าที่สร้างความร่วมมือทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการธำรงรักษาอัตลักษณ์ และการจัดกิจกรรมทางศาสนาดังนั้นจึงต้องมีการจัดอบรมผู้ประสานงานวัฒนธรรมสัมพันธ์อาเซียน เพื่อทำหน้าที่จัดทำข้อเสนอในการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ผ่านวิถีศาสนา โดยเมื่อผ่านการอบรมจะไปทำหน้าที่ 1) สร้างความร่วมมือทางวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างแกนนำจากทุกประเทศให้มีความตระหนักถึงคุณค่าในการร่วมมือการสร้างอัตลักษณ์ของประชาคม 2) ส่งเสริมการธำรงรักษาอัตลักษณ์เป็นการเรียนรู้กระบวนการในการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมของตนเอง สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นคนในท้องถิ่นนั้นๆ 3) การจัดกิจกรรมทางศาสนา เป็นการเรียนรู้กระบวนการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน โดยจะต้องเรียนรู้การเขียนโครงการ การบริหารโครงการ และการร่วมคิด ร่วมออกแบบโครงการเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมสาเหตุที่มีความจำเป็นจะต้องมีผู้ประสานงานวัฒนธรรมสัมพันธ์อาเซียน เนื่องจากผลการวิจัย

พบปัญหาในการจัดกิจกรรม ทั้งในมิติของการจัดกิจกรรมเพื่อปฏิบัติตามหลักธรรมร่วมกัน มิติของการจัดพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน และมิติของการสร้างความร่วมมือเชิงสถาบันระหว่างกัน นั่นคือการขาดเจ้าภาพที่จะมาทำหน้าที่ในการประสานในรูปแบบเครือข่ายระหว่างประเทศ จึงต้องมีกลไกที่จะมาทำหน้าที่ประสานงานหลักเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งความต่อเนื่องและยั่งยืนของกิจกรรมต่อไป

6. การใช้กลไกทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการสานสัมพันธ์นำมาซึ่งความสันติสุขได้จริง โดยมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากในพื้นที่วิจัยประกอบด้วย ผลที่เกิดขึ้นระดับองค์กร 1) องค์กรของรัฐทั้งสองฝ่ายได้มาร่วมมือกันจัดทำแผนงานและโครงการที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมทางศาสนา และมีการดำเนินการตามกิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบ 2) มีส่วนในการลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรมโดยเฉพาะการใช้เครือข่ายทางศาสนาที่ร่วมกันระหว่างฝั่งพม่า 21 องค์กรและคณะสงฆ์ฝ่ายไทยช่วยสอดส่องดูแลเกี่ยวกับเรื่องอบายมุข 3) มีการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้านมากขึ้น 4) มีส่วนในการแก้ปัญหาการนำเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นเด็กกำพร้ามาขายเป็นแรงงานแต่นำมาบวชเป็นสามเณรแทน 5) ศาสนาพุทธในประเทศลาวเข้มแข็งมากขึ้นจากการได้แลกเปลี่ยนทางศาสนากับพระสงฆ์ไทยและนำกิจกรรม เช่น การทำงานของพระสงฆ์นักพัฒนากับเยาวชนไปใช้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยไม่ได้รับการปฏิเสธบทบาทจากภาครัฐ ผลที่เกิดขึ้นในระดับประชาชน

1) ประชาชนมีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ทำให้ประชาชนเปิดรับความเป็นมิตรภาพต่อกันระหว่างศาสนาและระหว่างชาติได้ง่ายขึ้น 2) ประชาชนมีความไว้วางใจต่อกันมากขึ้น โดยพบได้จากการสั่งซื้อสินค้าจากฝั่งเพื่อนบ้าน โดยไม่ต้องมาซื้อด้วยตนเองแต่ใช้วิธีฝากไป และเก็บเงินค่าสินค้าเมื่อยามมาพบกัน 3) การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาด้วยกันที่ไปสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในครอบครัว เป็นการดึงเด็กและเยาวชนที่ไปใช้แรงงานในพื้นที่อื่นได้กลับมาช่วยกิจกรรม

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย คือ ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมศาสนาสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้ศาสนิกของศาสนาทั้งหลายบริเวณชายแดนได้มีโอกาสมาร่วมกันทำกิจกรรมสัมพันธ์ สร้างความไว้วางใจต่อกัน สนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นทางศาสนา สร้างความเข้าใจต่อกรณีประเด็นความขัดแย้งทางศาสนาที่ถูกนำไปสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

References

- Acharya, A. (2001). *Constructing a Security Community in Southeast Asia*. Routledge.
- Appadurai, Arjun. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. *Public Worlds Volume 1*, Minneapolis. London : University of Minnesota Press.
- Dirlik, Arif. (2009). *Asians on the Rim: Transnational Capital and Local Community in the Making of Contemporary Asian America*. In Jean Y.W., Shen Wu and T. Chen (editors). *Asian American Studies Now : A Critical Reader*. Piscataway, NJ: Rutgers University Press.
- Emy E. Watson. (1970). *Henry Pratt Fairchild and Others*. Dictionary of Sociology and Related Sciences.
- J.C. Johari. (2010). *International Relations and Politics*. Sterling Publishers.
- Lan Mabbett and David Chandler. (1995). *The Khmers*. Wiley-Blackwell.
- M.L. Manich Jumsai. (1967). *Popular History of Thailand*. Paragon Book : Gallery Ltd.
- Thuzar, Moe. (2015). *ASEAN Community 2015: What's in It For ISEAS Perspective*. #9 (13 February 2015). Singapore : Institute of Southeast Asian Studies.

